יט א מוש״ע או״ח סי׳ רכ סעיף א:
כ ב מוש״ע או״ח סימן קל:

והיא שעתא אמיה לא הות. א״ר לוי לעולם יצפה אדם לחלום טוב עד כ״ב שנה, מנלן מיוסף דכתיב °אלה תולדות יעקב, יוסף בן שבע עשרה שנה וגו׳ וכתיב °ויוסף בן שלשים שנה בעמדו לפני פרעה וגו׳ מן שבסרי עד תלתין כמה הוי תלת סרי ושב דשבעא ותרתי דכפנא הא כ״ב. אמר רב הונא לאדם *טוב אין מראין לו חלום טוב ולאדם רע אין מראין לו חלום רע תניא נמי הכי כל שנותיו של דוד לא ראה חלום טוב וכל שנותיו של אחיתופל לא ראה חלום רע (א) והכתיב °לא תאונה אליך רעה *ואמר רב חסדא אמר רב ירמיה בר אבא שלא יבהילוך לא חלומות רעים ולא הרהורים רעים ונגע לא יקרב באהלך שלא תמצא אשתך ספק נדה בשעה שאתה בא מן הדרך? אלא איהו לא חזי ליה אחריני חזו ליה, וכי לא חזא איהו מעליותא הוא והאמר ר׳ זעירא *כל הלן שבעה ימים בלא חלום נקרא רע שנאמר °ושבע ילין בל יפקד רע אל תקרי שבע אלא שבע? אלא הכי קאמר דחזא ולא ידע מאי חזא. אמר רב הונא בר אמי אמר ר׳ פדת א״ר יוחנן הרואה חלום ונפשו עגומה ילך ויפתרנו בפני שלשה, יפתרנו והאמר רב חסדא חלמא דלא מפשר כאגרתא דלא מקריא? אלא אימא ייטיבנו בפני שלשה: ליתי תלתא ולימא להו חלמא טבא חזאי ולימרו ליה הנך טבא הוא וטבא ליהוי, רחמנא לשוייה לטב שבע זימנין לגזרו עלך מן שמיא דלהוי טבא ויהוי טבא ולימרו ג׳ הפוכות וג׳ פדויות ושלש שלומות שלש הפוכות °הפכת מספדי למחול לי פתחת שקי ותאזרני שמחה °אז תשמח בתולה במחול ובחורים וזקנים יחדיו והפכתי אבלם לששון וגו׳ °ולא אבה ה׳ אלהיך לשמוע אל בלעם ויהפוך וגו׳ שלש פדויות דכתיב °פדה בשלום נפשי מקרב לי וגו׳ °ופדויי ה׳ ישובון וגו׳ °ויאמר העם אל שאול היונתן ימות אשר עשה הישועה *וגו׳ שלש שלומות דכתיב °בורא ניב שפתים שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה׳ ורפאתיו °ורוח לבשה את עמשי וגו׳ °ואמרתם כה לחי ואתה שלום וביתך שלום וגו׳. אמימר ומר זוטרא ורב אשי הוו יתבי בהדי הדדי אמרי: כל חד וחד מינן לימא מלתא דלא שמיע ליה לחבריה פתח חד מינייהו ואמר האי מאן דחזא חלמא ולא ידע מאי חזא ליקום קמי כהני בעידנא דפרסי ידייהו ולימא הכי רבש״ע אני שלך וחלומותי שלך חלום חלמתי ואיני יודע מה הוא, בין שחלמתי אני לעצמי ובין שחלמו לי חבירי ובין שחלמתי על אחרים אם טובים הם חזקם ואמצם כחלומותיו של יוסף ואם צריכים רפואה רפאם כמי מרה על ידי משה רבינו וכמרים מצרעתה וכחזקיהו מחליו וכמי יריחו על ידי אלישע, וכשם שהפכת קללת בלעם הרשע לברכה כן הפוך כל חלומותי עלי לטובה ומסיים בהדי כהני דעני צבורא אמן, ואי [א] לא לימא הכי אדיר במרום שוכן בגבורה אתה שלום ושמך שלום יהי רצון מלפניך שתשים עלינו שלום. פתח אידך ואמר האי מאן דעייל למתא ודחיל מעינא בישא לנקוט זקפא דידא דימיניה בידא דשמאליה וזקפא דידא דשמאליה בידא דימיניה ולימא הכי אנא פלוני בר פלוני *מזרעא דיוסף *קאתינא דלא שלטא ביה עינא בישא שנאמר °בן פורת יוסף בן פורת עלי עין וגו׳ אל תקרי עלי עין אלא עולי עין ר׳ יוסי בר׳ חנינא אמר מהכא °וידגו לרוב בקרב הארץ מה דגים שבים מים מכסים עליהם ואין עין רעה שולטת בהם אף זרעו של יוסף אין עין רעה שולטת בהם ואי דחיל מעינא בישא דיליה ליחזי אטרפא דנחיריה דשמאליה. פתח אידך ואמר האי מאן דחליש, יומא קמא לא לגלי כי היכי דלא לתרע מזליה מכאן ואילך לגלי *כי הא דרבא כי הוה חליש יומא קמא לא מגלי, מכאן ואילך א״ל לשמעיה פוק אכריז: רבא חלש מאן דרחים לי לבעי עלי רחמי ומאן דסני לי לחדי לי וכתיב °בנפול אויבך אל תשמח ובכשלו אל יגל לבך פן יראה ה׳ ורע בעיניו והשיב מעליו אפו. שמואל כי הוה חזי חלמא בישא אמר °והחלומות השוא ידברו כי הוה חזי חלמא טבא אמר וכי החלומות השוא ידברו והכתיב °בחלום אדבר בו. רבא רמי: כתיב בחלום אדבר בו וכתיב והחלומות השוא ידברו לא קשיא כאן ע״י מלאך כאן ע״י שד. א״ר ביזנא בר זבדא א״ר עקיבא א״ר פנדא א״ר נחום א״ר בירים משום זקן אחד ומנו ר׳ בנאה עשרים וארבעה פותרי חלומות היו בירושלים פעם אחת חלמתי חלום והלכתי אצל כולם ומה שפתר לי זה לא פתר לי זה וכולם נתקיימו בי לקיים מה שנאמר *כל החלומות הולכים אחר הפה. אטו כל החלומות הולכים אחר הפה קרא הוא? אין וכדרבי אלעזר דא״ר אלעזר מנין *שכל החלומות הולכין אחר הפה שנאמר °ויהי כאשר פתר לנו כן היה. אמר רבא והוא דמפשר ליה מעין חלמיה שנאמר °איש כחלומו פתר, °וירא שר האופים. מנא ידע? א״ר אלעזר מלמד שכל אחד ואחד הראוהו חלומו ופתרון חלומו של חבירו. *א״ר יוחנן השכים ונפל לו פסוק לתוך פיו הרי זו נבואה קטנה. ואמר ר׳ יוחנן ג׳ חלומות מתקיימין חלום של שחרית, וחלום שחלם לו חבירו, וחלום שנפתר בתוך חלום ויש אומר אף חלום שנשנה שנאמר °ועל השנות החלום וגו׳. אמר ר׳ שמואל בר נחמני א״ר יונתן אין מראין לו לאדם אלא מהרהורי לבו שנאמר °אנת מלכא רעיונך על משכבך סליקו ואיבעית אימא מהכא °ורעיוני לבבך תנדע. אמר רבא תדע דלא מחוו ליה לאינש לא דקלא דדהבא ולא *פילא דעייל בקופא דמחטא:

אמר

והיא שעתא · דחלם אמיה לא הות : יצפה · שיתקיים : מיוסף · שלא נתקיימו השתחוואות הללו עד עשרים ושתים שנה כשירד יעקב למצרים שכבר היה הרעב שתי שנים דכתיב כי זה שנתים הרעב (בראשית מה) : לאדם טוב מראין לו חלום רע · כדי שידאג ולא יחטא ושיכפר לו עצבונו : לאדם רע מראין לו חלום טוב · כדי לשמחו שיאכל עולמו : ודוד לא ראה חלום טוב והא כתיב וכו׳ · לא גרסינן הכי אלא גרסינן והא כתיב לא תאונה אליך רעה וגו׳ . קשיא לרב הונא דאמר לאדם טוב מראין לו חלום רע ומשני איהו לא חזי אחריני חזו ליה חלום רע : וכי לא חזי איהו מעליותא הוא · כיון דלא חזי חלום רע כדקאמר שלא יבהילוהו , וחלום טוב לא כל שכן דלא חזי דהא קתני כל ימיו של דוד לא ראה חלום טוב אם כן לא חזי חלום כלל : אלא שבע · ז׳ לילות ילין ולא יפקד בשום חלום הרי הוא רע ושונאים אותו ואין מראין לו כלום : ומשני דחזי ולא ידע מאי חזי · אדם טוב מראין לו חלום טוב ועד שלא יקיץ משתכח ממנו כדי שלא ישמח : זקפא · גודל : עלי עין עולי עין · שליטין על העין ולא העין עולה בהן : אטרפא דנחיריה דשמאליה · דופן השמאלי של חוטמו : האי מאן דחליש · מי שחלה (ב) : דסני לי לחדי לי . ומתוך כך ישוב חרון אף מעלי : הרהורי לבו · מה שהוא מהרהר ביום : רעיונך · מחשבותיך וכן כל לשון רעיון שבמקרא אינו לשון רצון אלא לשון מחשבה וזה יוכיח ורעיונוהי יבהלוניה (דניאל ד׳) וכי רצונו של אדם מבהלו אלא מחשבותיו מבהלין אותו : דקלא דדהבא · דבר שלא הורגל לראות ולא הרהר בו מעולם : קופא דמחטא · נקב המחט :

קיסר

שבע זימנין נגזרו עלך. כך הוא הלחש ״שבע זימנין נגזרו עלך״, ויש מפרש דשבע זימנין צריך לומר ״חלמא טבא חזאי״ וכן לענות אחריו · אבל ר״י לא היה רגיל לאומרו אלא שלש פעמים :

פותרי חלומות · פירש ר״י דמזל שעת הלידה גרים ואין הדבר תלוי בחכמה :

הרואה

[עי׳ פירש״י דהכא וגירסתו וכן הגירסא בע״י לאדם טוב מראין לו חלום רע ולאדם רע מראין לו חלום טוב תניא נמי הכי וכו׳]

רב נסים גאון

אמימר ומר זוטרא ורב אשי הוו יתבי בהדי הדדי אמרי כל חד וחד מינן נימא מילתא דלא שמיע ליה לחברי׳ פתח חד מינייהו ואמר האי מאן דחזאי חלמא ולא ידע מאי חזאי ניקו קמי כהני בעידנא דפרסין כהני ידייהו . מפרש טעמא דמילתא במדרש ילמדנו רבינו בפרשת נשא הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים אלו ס׳ אותיות שבברכת כהנים כולם אחוזי חרב שכל אחד ואחד שמו של הקב״ה נזכר בו יברכך ה׳ יאר ה׳ ישא ה׳ איש חרבו על ירכו מה ראתה ירך נזכרת כן אפילו רואה אדם בחלומו החרב שלופה ונתתה בצוארו וקוטע את ירכו משכים לבוקר והולך לבית הכנסת מפחד שראה בלילות בחלומו ורואה את הכהנים נושאין את כפיהם והחלום הרע מתבטל ממנו לכך נאמר מפחד בלילות :

לעיל כ. ב״מ פד. ב״ב קיח: סוטה לו:

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ חלום רע איני והכתיב לא: (ב) רש״י ד״ה האי מאן דחליש מי שחלה יומא קמא לא לגלי לא יגלה יום ראשון שמא יתרע מזליה כצ״ל:

הגהות הגר״א

[א] גמ׳ דעני צבורא אמן ואי כו׳. כ״ב וכ״ה בפוס״ע אבל גירסת רי״ף ורא״ש וכי מהדרי כהני אפייהו לימא הכי כו׳:

[לקמן נו.]

בראשית מא

[לקמן נו: וקנ״ע]

[ב״מ נח:]

בראשית לז
שם מא
תהלים צא
משלי יט
תהלים ל
ירמיה לא

סנהדרין קג. ע״ש סיפא
לעיל יד. ע״ש
דברים כג
תהלים נה
ישעיה לה
שמואל א יד
ישעיה נז
דה״א יב
שמואל א כה
בראשית מט
שם מח
[נדרים מ.]
משלי כד
זכריה י
במדבר יב
[עי׳ תוס׳ שבת קכח. ד״ה ונתן]
בראשית מא
שם מ
שם מא
דניאל ב
שם

נושא/מבנה
שלבים לברר אם אדם טוב רואה חלום טוב

נושא
הטבת חלום

מבנה
ג׳ מימרות בענין שמירת הנפש

נושא
5 מימרות שונים שנובם קשורים לנושא חלומות

*...ויפדו העם את יונתן ולא מת.